

Вікторівна,

аспірантка

Київського

університету

імені

Бориса

Грінченка

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

У статті висвітлено питання підготовки майбутніх учителів до формування у школярів екологічної культури; розкрито авторську позицію до вирішення означеного процесу.

Ключові слова: майбутні вчителі, молодші школярі, екологічна культура, екологічна освіта.

Сьогодні очевидно, що людство вступило у критичний період своєї історії – епоху екологічної кризи. У цих умовах особливої уваги заслуговує проблема виховання екологічно грамотного високоморального і здорового покоління. Вона повинна вирішуватися шляхом екологізації сучасної науки і освіти. Інтенсивно зростаюча потреба в учителях, які спроможні виконувати свої професійні обов'язки на належному науково-теоретичному рівні і знаходити найбільш ефективні способи вирішення завдань екологічного виховання учнів, значно актуалізує проблему дослідження.

За останні роки проблеми екологічної освіти і виховання досліджують багато українських учених. У дисертаційних роботах знайшли відображення питання системи формування складових екологічної культури (Л. Б. Лук'янова), формування у студентів природничо-наукової картини світу (А. В. Степанюк), комплексного формування в дітей дбайливого

ставлення до рослинного світу (Г. С. Марочко), теорії і методики формування еколого-педагогічної культури вихователя дошкільного закладу в системі вищої педагогічної освіти України (Н. В. Лисенко), проблем екологічної освіти в педагогічній теорії і практиці роботи шкіл України (І. М. Костицька), змісту учнівських дослідницьких робіт з екології в позашкільних закладах (Г. П. Пустовіт), загальних проблем екології та геоекології (М. Д. Гродзинський, О. В. Плахотник) та інші.

Утім комплексного підходу до підготовки майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання учнів у процесі вивчення природничих дисциплін допоки не розроблено.

Наявна система організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах хвибує на формалізм, підпорядкована потребам звітності, нерідко ігнорує індивідуальні можливості і потреби в належній підготовці майбутніх учителів початкової школи до екологічного виховання учнів у процесі вивчення природничих дисциплін.

Існують суперечності між теорією підготовки майбутніх учителів початкової школи до екологічного виховання учнів у процесі вивчення природничих дисциплін і результатами її практичної реалізації.

Необхідність вирішення зазначених протиріч визначила проблему дослідження процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до екологічного виховання учнів у процесі вивчення природничих дисциплін.

Соціально-екологічні цінності значимі для процесу розвитку взаємовідносин суспільства та природи людськими та культурними явищами є результатом синтезу цінностей екологічних, соціальних і політичних і виступають результатом та основою підвищення ефективності екологічного виховання.

Виявилося, що ми до цього часу ще не достатньо інформовані про всі механізми, які функціонують в біосфері, щоб управляти ними.

Внаслідок екологічної неосвіченості багато педагогів не спроможні надати потрібного значення діяльності в конкретних екологічних ситуаціях.

Тому досить актуальним є завдання підготовки майбутніх учителів початкової школи до екологічного виховання учнів у процесі вивчення природничих дисциплін, формування у кожного вчителя екологічної культури, ґрунтовних еколого-світоглядних переконань. У процесі екологічної підготовки цілеспрямовано формується екологічний стиль мислення, який включає екологічне, юридичне, моральне, естетичне ставлення до природи. Це означає, що екологічно підготовлена людина розуміє місце людини в природі, має активну життєву позицію у здійсненні заходів з охорони та використання природних ресурсів.

Ступінь спільного вирішення даної проблеми зумовлюється відповідно підготовленими педагогічними кадрами. Аналіз цього питання показує, що еколого-природоохоронна підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів полягає в розробці еколого-природоохоронної концепції та відповідних професійних умінь здійснення загального еколого-природоохоронного виховання в початковій освіті, педагогічних коледжах та університетах.

Головними напрямками даної підготовки є:

- усвідомлення спеціальної значущості екологічної освіти підростаючого покоління, оволодіння його психолого-педагогічними основами і відповідними професійними вміннями;
- оволодіння системою наукової бази та практичних навичок охорони природи (збереження, раціональне використання природних ресурсів);
- поглиблене вивчення, систематизація та інтеграція знань у галузі екології та охорони природи;
- практична громадська природоохоронна діяльність студентів за спільним планом деканів і громадських організацій факультетів з охопленням усіх років навчання у вищих педагогічних навчальних закладах, в тому числі і літньої польової практики;
- дослідна робота в галузі екології та охорони праці та еколого-природоохоронного освіти, написання курсової та дипломної робіт [1].

Важливо відмітити, що в екологічній підготовці особливо необхідно здійснювати особистісно-орієнтований підхід:

1. У центрі освітнього процесу знаходиться сам учень, формування його особистості здійснюється засобами даного конкретного навчального предмета.

2. Навчальний процес передбачає організацію та управління навчальною діяльністю учнів у співпраці та педагогічному спілкуванні з викладачем, спрямовану на їх всебічний розвиток і освоєння ними предметних знань.

Розглянемо поняття «екологічна освіта», «екологічне виховання», «природоохоронне просвітництво».

На думку Е. Манушина, мета екологічної освіти – формування в учнів умінь осмислення фактів і наукових ідей, предметом яких є навколишнє середовище, як в локальному, так і в глобальному масштабі і виконання їх у повсякденному житті [2].

Під екологічною освітою Е. Флешар розуміє процес, кінцевими результатами якого є формування відповідних знань і навичок теоретичної і практичної роботи у сфері екології та охорони навколишнього середовища. Екологічна освіта покликана формувати у структурі особистості пізнавальні орієнтири і духовні цінності, необхідні для відповідного ставлення людини до навколишнього середовища, позитивного і дбайливого ставлення до природи, до всіх форм її прояву[5].

На нашу думку, найбільш повним і аргументованим є визначення, що екологічна освіта майбутнього вчителя становить складну багатопланову сукупність методологічних, ідейних, дидактичних, методичних та організаційних засобів впливу на студентів з метою формування в них професійної готовності до природоохоронної роботи в школі. Головне їх призначення – орієнтація студентів на завдання їх майбутньої педагогічної діяльності за освітою школярів у сфері навколишнього середовища [4].

У системі екологічної освіти М. М. Моїсєєв визначає три істотно різних напрями. Перший напрямок слід назвати світоглядним. Він безпосередньо

продовжує той освітній (швидше, виховний) напрям, який було закладено ще в середній школі Незалежно від тієї сфери діяльності, яку вибирає майбутній фахівець, він повинен володіти необхідним розумінням світотворення, певним філософським фундаментом для своєї діяльності, емпірично обґрунтованим раціоналістичним баченням людини в біосфері і бути здатним спиратися на наочні досягнення природничих наук.

Другий напрям – екологічний професіоналізм майбутнього фахівця. Якщо перший напрямок є досить універсальним, то другий пов'язаний із характером майбутньої діяльності студента, з його здатністю приймати найбільш раціональні, конструктивні, технологічні, господарські або адміністративні рішення з урахуванням екологічних факторів. Така підготовка має бути абсолютно різною в навчальних закладах різного профілю.

Третій напрям діяльності впливає з необхідності підготовки фахівців, здатних вирішувати численні завдання, пов'язані із взаємовідношенням людини і навколишнього середовища. [3].

Природоохоронне просвітництво полягає у здійсненні науково обґрунтованої системи педагогічних впливів, спрямованих на виховання почуття природи, виявлення мотивів природоохорони, оволодіння основними навичками, поняттями охорони навколишнього середовища, збереження раціонального використання і відтворення природних ресурсів; вироблення у студентів потреби у практичній участі в цій найважливішій сфері діяльності.

Таким чином, перелічені та багато інших аналогічних фактів обумовлюють нагальність системи дієвих заходів щодо суттєвого поліпшення навколишнього природного середовища, екологічного як спеціальної виховної діяльності, спрямованої на розвиток екологічної освіченості і формування екологічних умінь, морально-естетичних почуттів і твердої волі у здійсненні природоохоронної роботи. До цього виду діяльності має бути готовий учитель початкової школи.

З огляду на зазначене стверджуємо, що готовність майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання учнів є результатом їх професійно-педагогічної підготовки і передбачає розвиток інтелектуальної, емоційної і вольової сфер психіки людини в єдності з удосконаленням їх моральних та етичних якостей.

Література

1. Габев Я.И. Основы эколого-природоохранительного образования. – Кишинев: КГИ, 1987. – 87 с.
2. Манушин Э.А. Развитие информационных технологий в образовании. Аналитический доклад. – М. : МНЭПУ, 1997. – 75 с.
3. Моисеев А.Н. Историческое развитие и экологическое образование. – М.: МНЭПУ, 1995. –52 с.
4. Слостенин В.А., Мищенко А.П. Профессионально-педагогическая подготовка современного учителя // Советская педагогика. –1991. – № 10. – С. 79–85.
5. Флешар Е. Дидактичні основи підготовки студентів-майбутніх учителів-біологів до реалізації екологічної освіти : автореф. ... д-ра пед. наук. – К., 2000. –30 с.

СОДЕРЖАНИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ЭКОЛОГИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ЕСТЕСТВЕННЫХ ДИСЦИПЛИН

В статье освещены вопросы подготовки будущих учителей к формированию у школьников экологической культуры; раскрыто авторскую позицию к решению обозначенного процесса.

Ключевые слова: будущие учителя, младшие школьники, экологическая культура, экологическое образование.

CONTENTS OF TRAINING TEACHERS TO PRIMARY
SCHOOL ENVIRONMENTAL EDUCATION STUDENTS IN THE STUDY OF
NATURAL DISCIPLINES

The article deals with the preparation of future teachers to the formation of ecological culture school; solved the author's position to the solution of the indicated process.

Keywords: future teachers, younger students, ecological culture, environmental education.